

Učiteljski Tovariš

Glasilno „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Urejujeta:

Jakob Dimnik in Engelbert Gangl

učitelja v Ljubljani.

Izdajatelj in odgovorni urednik: **Jakob Dimnik**, Šubičeve ulice št. 3.

Vsebina: Regulacija učiteljskih plač na Kranjskem. — Premec: Dr. Janez Mencinger. + Jos. Korošec: Katere lastnosti góji učitelj-vzgojitelj? — Janko Leban: O pravopisju v slovenski ljudski šoli. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Gospodarski program.

Regulacija učiteljskih plač na Kranjskem.

(Poročilo finančnega odseka o uredbi plač učiteljskega osebja na javnih občih ljudskih šolah na Kranjskem.)

Poročevalec Višnikar: Visoka zbornica! Poročati mi je v imenu finančnega odseka o novi uredbi plač učiteljskega osebja na javnih občih ljudskih šolah na Kranjskem in o preuredbi dotičnega zakona.

Da naše učiteljstvo vedno intenzivneje zahteva zboljšanja svojega gmotnega stanja, je umevno, ako se pomisli, da so učiteljske plače deloma še odmerjene na podlagi zakona z dne 29. mal. travna l. 1873. in da so se leta 1890. v prav skromni meri zboljšale.

Ako pogledamo za 25 let nazaj, vidimo, da se je življenje od takrat povsod zelo podražilo. To vidimo tudi iz bojov državnih uradnikov, ki se poganjajo tudi tako ostro za zboljšanje plač, ki se naslanjajo na dotični zakon iz leta 1872.

Tudi finančni odsek je mnenja, da je zboljšanje dohodkov naših učiteljev neizogibno, vendar ni mogel takoj iz oči pustiti finančnega položaja dežele.

Že iz poročila o normalno-šolskem zakladu je razvidno, da so se troški v šolstvu od leta 1875., torej tekom 22 let, povišali od 200.000 gld. na 400.000 gld.

Ako se vpraša po nezadovoljstvu v našem učiteljstvu, moramo pritrđiti temu, da so ti vzroki v prvi vrsti sedanji krajevno-razredni zistem, potem nizke učiteljske plače v obče in zelo neugodno razmerje učiteljskih mest v višjih razredih.

Po obstoječem zakonu imamo samo 31 učiteljev v I. plačilnem razredu z letno plačo 700 gld. in od teh učiteljev jih je nad eno tretjino v Ljubljani.

Po predlaganem načrtu se prvič plače v obče zvišajo, dalje se odpravi IV. razred z letno plačo 450 gld. popolnoma, remuneracije začasnih učiteljev in učiteljic od 360 gld. se povišajo na 400 gld. in se tudi ustanovi novi I. razred z letno plačo 800 gld., v katerem jih bo po sedanjem številu učiteljskih oseb 61.

V II. razredu z letno plačo 700 gld. bo pa 91 učiteljskih oseb, tako da pride vsega skupaj 122 učiteljskih oseb na novo v plačo 700, oziroma 800 gld.

Dr. Janez Mencinger.

(Knezove knjižnice IV. zvezek: Hoja na Triglav.)*

Med onimi redkimi starejšimi pisatelji, ki še vedno producirajo in ne počivajo že na lavorikah svoje slave, ki pa tudi ne stresajo ob vsaki priliki in nepriliki žolča svojega na pisatelje „najnovejšega gibanja“, ampak tudi priznavajo prednosti tega „gibanja“ ter se skušajo z njimi okoriščati, pristoja prvo mesto dr. Janezu Mencingerju. — Njegov „Abadon“ in zdaj po več letih izdana „Hoja na Triglav“ nam jasno svedočita, da njemu ni pisateljstvo samo šport, ampak resno delo, kateremu treba temeljitega pripravljanja, treba napornih študij. Med Slovenci se kaj rado dogaja, da se pisatelji sicer nekaj uče v mladosti, a ko so dosegli s prvimi poskusi kak uspeh, se ne menijo več za napredek, pač pa si ostanejo njihovi spisi v celoti vedno enake vrednosti, ako niso večidel z vsakim novim plodom slabejši in neznatnejši.

Vse se piše le za domačo potrebo, in nad to potrebo se ni treba po njihovem mnenju povzdigniti slovenskemu pisatelju. No, čudo res ni, ako se ne more Slovenec popeti do imena „svetovnega pisatelja“, zakaj s samim pisateljstvom se pri nas ne da živeti, vsakemu je to le stranski posel, in druge skrbi, skrbi za vsakdanji kruhek, za družino in druge take „malenkosti“ povsem absorbirajo moči naših pisateljev. Čas nam torej ne dopušča, da bi se kdo izobraževal vedno više. Ako se hoče kdo učiti, nima časa, da bi pisal; ako piše, nima časa, da bi se učil. Zraven tega je pa tudi naše domače slovensko življenje preenolično, premalenkosto. Umetnik, ki črpa samo iz njega (kar so dozdej delali iz večine vsi naši pisatelji) in se ne popne, da bi obdeloval tudi „občečloveške“ probleme in ideje, se kmalu izpiše in je v kratkem literarno mrtev. — Mencinger ne pripada onim pisateljem, ki ostajajo vedno na enaki višini. On se resno trudi, da si razširi duševno obzorje, on študira, prodira dalje in dalje s svojim duhom. On ne vrže misli na popir takoj, ko so se mu porodile, on jih tehta in prekuhuje v svojih mo-

*) Nadaljevanje ocen knjig „Slovenske Matice“ za l. 1897. Uredn.

Sprejelo se je dalje tudi določilo, da po novem zakonu nihče ne sme kaj izgubiti in da se dotični učitelji navzlic temu, da morda razmeroma še malo časa služijo, obdržé tudi po novem zakonu vsaj v takem razredu, da bodo dobili vso tisto plačo kakor doslej.

Gledé razmerja posameznih razredov bi omenil, da je dandanes faktično definitivno nastavljenih učiteljev od sistemizovanih 610 mest samo 497, tako da pride v IV. razred definitivno nastavljenih učiteljev in učiteljic faktično samo 162, torej manj kakor v III. razred z letno plačo 600 gld.

Mislím, da je tudi to precejšnji zboljšek.

Glede starosti omenjam, da je samo en definitivno nastavljenih učiteljev bil nameščen leta 1860., pet pa leta 1862.

Vidimo torej, da naše učiteljstvo ni tako staro, da bi bilo že v bližnjem času pričakovati mnogo upokojevanj. Troški, ki bodo po tem zakonu za deželo narasli, so proračunjeni približno na 52.000 gld.

Dalje, je misel finančnega odseka, da ne more iti. Pomisliti je tudi, da se bo s časom potrebščina izdatno zvišala vsled pokojnin.

Omenjam dalje, kako se je postopalo glede naših učiteljic.

Tu so se stavili razni predlogi. Nekateri gospodje v finančnem odseku so menili, da naj bi dobile čisto enake plače kakor učitelji, rekoč: enake dolžnosti,* enake pravice.

Drugi gospodje so zopet bili mnenja, da naj se učiteljicam v vseh razredih dá nekoliko manj plače kakor

* To mnenje ni povsem pravo. § 15. deželnega zakona z dne 29. maj. travna 1873. l. pravi: „Za poučevanje dečkov, bodisi da so v posebnih razredih ali združeni z dekleti, se smejo ženske jemati le prva štiri leta“. V dokaz ta-le slučaj: Učitelj na II. mestni deški šoli v Ljubljani, ki je poučeval letos četrti razred, je dobil petmesečen dopust. Ker ni bilo mogoče dobiti suplenta, se je najela supletinja. Na podstavi ravnokar omenjenega § 15. supletinja ni mogla prevzeti četrtega razreda. Zaradi tega je moral učitelj iz prvega razreda prevzeti četrti razred in supletinja je prevzela prvi razred; vsled tega sta trpela dva razreda, ko bi, če bi dobili suplenta, trpel le en sam razred. Enak slučaj se je dogodil tudi na I. mestni deški šoli v Ljubljani. To dokazuje, da učiteljice nimajo enakih dolžnosti. *Uredn.*

žganih, dokler se mu ne zde dovolj zrele. Ali tudi on greši z grehom, o katerem hočem takoj govoriti. Da se naši pisatelji ne popno do one dovršenosti, katero bi lahko dosegli s svojimi talenti, je po mojem skromnem mnenju najbolj krivo to, da pišejo — sproti. Ta teden ali mesec se napiše nekaj pol. Te se natisnejo. Nato se počiva nekoliko dni, a tedaj pride dopisnica dotičnega urednika, da stavec že nestrpno čaka, in zopet je treba sestiti in pisati. Kako bi se zdaj rado kaj preuredilo ali popravilo, toda prve pole so tiskane — prepozno je! Kolikor bolj gre povest proti koncu, toliko nezadovoljnejši je ž njo pisatelj, toliko bolj se mu vse meša, mu nagaja. Žal, da je tako prakticirala večina naših najboljših pisateljev! To je tedaj greh, o katerem sem namignil zgoraj! Tako je sproti pisal Jurčič, sproti pisal — Kersnik (ta je, mimogrede povedano, vsak mesec čakal četrte dopisnice „Zvonovega“ urednika, preden je sedel in napisal nekoliko stranic, ki so dospele v tiskarnico vselej zadnji hipec, ko je imel iziti „Zvon“), tako je delal tudi — Mencinger! Naj ima pisatelj snov v glavi še tako predelano in zrelo, kakor jo je imel n. pr. Mencinger, vendar se ta greh —

učiteljem. Sklenilo se je potem iti srednji pot, tako da dobodo učiteljice v nižjih dveh razredih enako plačo kakor učitelji, v višjih dveh razredih po 10% manj, tako da bodo znašale plače učiteljic 500, 600, 630 in 720 gld. Za remuneracije začasnih učiteljskih oseb pa se je določilo za učiteljice in učitelje enako po 400 gld.

Do tega sklepa so privedli finančni odsek zgolj stvarni razlogi. Ne dá se tajiti, da učiteljice dobro izpolnujejo dolžnosti svojega stanu in da so posebno na dekliških šolah jako dobre, na drugi strani pa se nikakor ne more tajiti, da imajo učitelji mnogo večje potrebščine kakor učiteljice.

Res je, da se sme za enako delo zahtevati enaka plača, ali vendar se mora tudi priznati, da povsodi, posebno pri dorastlih dečkih učiteljice vendar ne morejo tako discipline vzdrževati kakor učitelji.

Nadalje se mora pomisliti, da se učitelji navadno oženijo in da imajo dolžnost skrbeti za ženo in za otroke, da se stanu primerno vzgojé, kar pri učiteljicah odpade.

Sicer pa mislim, da nam učiteljice nikakor ne morejo očitati, da so se prezirale.

Omenim, da od poviška 52.000 gld. v slučaju, ako se učiteljice razvrsté po starosti, pripade nanje 12.000 gld., torej približno četrtnina vse višje potrebščine.

Ako pogledamo število učiteljic in učiteljev, vidimo, da je definitivno nastavljenih učiteljev 375, učiteljic pa 122, torej tudi približno četrti del, tako da ta povišek 12.000 gld. ustreza tudi razmerju števila učiteljic.

Pripomnim, da je bila dosedaj velika večina učiteljic samo v IV. in III. plačilnem razredu in sicer jih je bilo v IV. 95, v III. 23, v II. 3 in v I. samo ena. 95 učiteljic ima tedaj danes letne plače 450 gld. V prihodnje pa bodo imele najmanj 500 gld. in mnoge tudi 600 gld. Kako neugodno vpliva sedanji krajevni sistem, se vidi iz tega, da je izmed najstarejših 61 učiteljev in učiteljic danes še 28 z letne plače 500 gld. in eden celo z letno plačo 450 gld. V prihodnje bo po personalnem sistemu, kadar se vpelje status, mogoče vsakemu učitelju na vsakem mestu priti do največje plače. S tem se ustanovi boljša

maščuje! Njegova „Hoja“, kako je realistična, kako se čita gladko in zanimivo tja nekako do srede! A kolikor bolj gre proti koncu, toliko je nezanimivejša, toliko bolj se pisatelj izpozablja, in izpod nog mu ginejo realna tla, da tava nazadnje po megli. Kako krasna bi bila ta „Hoja“, ako bi jo bil pisatelj najprej celo dovršil in predelal, ako bi se bila do konca nadaljevala v onem lahkem, duhovito-ironskem tonu, ki diči njen začetek! — Pri pisanju „sproti“ pa nastanejo lahko še tudi druge napake, nejasnosti, zlasti pa dolge in težavne perijode. One tečejo pisatelju med delom gladko izpod peresa, da je celo ponosen nanje. A ko vidi te stavke tiskane pred seboj, ga mine takoj vsa iluzija in najrajši ne bi jih bil napisal nikdar. Takih stavkov je zagrešil Mencinger v svoji „Hoji“ precejšnje številce, zlasti v drugem delu. In to je čisto naravno, zakaj kjer se pisatelj ne čuti več popolnoma sigurnega, se mu urivajo čestokrat napake, katerih ne bi bil napravil nikdar, ako bi mu bil spis potekal normalno in po lastni volji.

Rekel sem zgoraj, da Mencinger dolgo, celo po več let nosi in premleva v glavi kako idejo, preden sede in piše. Tako se je menda rodila misel na „Hojo“, še preden

stalnost in neodvisnost. Ako si je učitelj na kakem mestu ustanovil svoj dom, mu je na tem ležeče, da na dotičnem kraju ostane in ako je nekaj časa zadovoljivo služboval, ima upanje in pravico, da pride do višje in najvišje plače na svojem mestu.

To so načela, katera so vodila finančni odsek, da stavi predloge, kakor so tiskani.

Glede Ljubljane omenjam, da so imeli ljubljanski učitelji od leta 1873. letne plače 600 gld., da je pa po novem zakonu z leta 1890. v Ljubljani z letno plačo 500 gld. 11 učiteljev in 7 učiteljic, torej skupaj 18 učiteljskih oseb. Dotični učitelji imajo pa osobno doklado po 100 gld. tako, da dejansko imajo plače 600 gld. Po predlogu finančnega odseka naj se dotični učitelji v Ljubljani, ki imajo letne plače 500 gld., in osobne doklade po 100 gld., takoj uvrste v III. razred z letno plačo 600 gld., ako bi jim to tudi po starosti ne pristojalo. S tem odpadejo osobne doklade, ki so se finančnemu odseku zdele neumestne. V I. razredu je učiteljskih oseb v celi deželi 31 in od teh v Ljubljani 13, tako da jih je na deželi samo 18, v II. plačilnem razredu je pa v Ljubljani 11 učiteljev in učiteljic.

Z ozirom na razloge, ki so razvidni iz priloge 60. in opazk, ki sem jih ravno navajal, predlagam v imenu finančnega odseka:

Visoki deželni zbor izvoli skleniti:

1. Priloženemu načrtu zakona se ustavno pritrjuje.
2. Deželnemu odboru se naroča, da načrtu izposluje Najvišje potrjenje.

Prosim, da se preide v nadrobno razpravo.

Deželni glavar: Otvarjam splošno razpravo.

K besedi se je oglasil prevzvišeni gospod deželni predsednik.

K. k. Landespräsident Excellenz Freiherr von Hein: Hoher Landtag! Auch ich erlaube mir im Namen des Landesschulrathes das Eingehen in die Spezialdebatte bezüglich des vorliegenden Gesetzentwurfes dem hohen Hause auf's wärmste zu empfehlen.

Zweckmässigkeit, Gerechtigkeit und Wohlwollen gegenüber der Lehrerschaft bilden die Grundlage, auf welcher dieser Gesetzentwurf aufgebaut ist.

Wenn es auch meinem persönlichen Gefühle und Wunsche für die Lehrerschaft entsprechen würde, dass dieses Gesetz früher ins Leben trete, als zu dem in diesem Gesetze selbst vorgesehenen Termine, nämlich vor dem 1. October 1898, so muss ich auf eine weitere Begründung dieses Wunsches, den ich hege und den gewiss auch die ganze Lehrerschaft hegt, verzichten, weil mir ganz wohl bekannt ist, dass die Gründe für das späte Insleben-treten dieses Gesetzes lediglich zu suchen sind in der Finanzlage des Landes, welche eine Regelung der Gehalte in kürzerer Frist nicht gestattet.

Die Opfer, welche das Land mit diesem Gesetzentwurf übernimmt, sind gewiss gross, und ich bin überzeugt, dass die ganze Lehrerschaft des Landes diese Opfer dankbar anerkennen wird, und in dieser dankbaren Anerkennung möge der hohe Landtag auch die Bürgschaft erblicken, dass die Lehrer gewiss bemüht sein werden, ihre schwere und wichtige Aufgabe nach bestem Wissen und Gewissen zu erfüllen.

Mit diesen Worten erlaube ich mir den Gesetzentwurf dem Wohlwollen des hohen Hauses zu empfehlen. (Odobranje.)

Deželni glavar: Gospod poslanec Pakiž ima besedo.

Poslanec Pakiž: Visoki zbor! Z veseljem srceom pozdravljam predlog finančnega odseka radi povišanja plač učiteljstva. Gospoda moja, pozdravljam opetovano, da se stan učiteljstvu zboljša, ampak neka druga stvar pa je, katera me sili, da izpregovorim, kako in kje se bo denar dobil? Ali je slavni finančni odsek zagotovljen, da ostane naklada na opojne pijače? Ali je prepričan o tem, da ostane, oziroma da bo mogoče zvišati naklado na pivo?

To je edina moja skrb pri tej stvari, skrb glede težavnega stališča davkoplačevavcev, v drugem oziru pa samo tretjič z veseljem pozdravljam zboljšanje plač, zlasti učiteljem; zakaj ne da se tajiti, da imajo učitelji na marsikatero stran troške, katerim se nikakor izogniti ne morejo. Če že nič drugega ne omenjam, opozarjam na to, da so marsikateri izmed njih vojaki; in kadar so klicani k vajam, jih to stane denarja in zamudo časa. Pri ženskah je stvar drugačna; učiteljice bi lahko izhajale z

je bil pisal svojega „Abadona“, a šele zdaj je postala ta misel meso in kri. Morda bode zanimalo koga, kako sta se rodila ta dva Mencingerjeva najvažnejša spisa. Iz privatnih razgovorov z možem,* ki je bil vrstnik našim največjim literatom, ki je še zdaj oseben prijatelj nekaterih najboljših naših pisateljev, a tudi prijatelj Mencingerjev ter sam ugleden literat slovenski, posnamem nastopne vrstice.

V „Abadonu“ je hotel Mencinger pokazati, kako stori časih vsaka najsmejnejša malenkost človeka lahko nesrečnega. Nemški pisatelj Chamisso je v originalni bajki „Peter Schlemihl“, izišli prvič l. 1814., vzel svojemu junaku — senco. Človekova senca, kolika malenkost! Ali prav vspricho tega nedostatka je bil Peter nesrečen vse žive dni. Mencinger je tedaj dobil idejo svojemu „Abadonu“ v „Petru Schlemihlu“, a namesto sence je vzel

*) Do tega moža, ki je sploh svetovno izobražen, ki vsako delo presodi povsem objektivno in pri katerem bi se našlo vse polno neprecenljivih podatkov, naj bi se obračali naši literarni historiki! *Op. pis.*

svojemu junaku — nekoliko ur spanja! — Ko so izišli v l. 1836.—37. angleškega pisatelja Dickensa „Pickwick Papers“, kateri so mu pridobili vso poznejšo pisateljsko slavo, so bili kmalu prevedeni na razne evropske jezike. Ko jih je Mencinger čital v nemškem prevodu, so mu jako ugajali. A prav gori imenovani Mencingerjev prijatelj, ki jih je tudi sam čital s pravo slastjo, mu je dejal: „Sposoben si, spiši slovenske ‚Pikvikerje!‘“ In po dolgih letih so zdaj zares izišli slovenski „Pikvikerji“ — „Hoja na Triglav!“ — Kakor v Dickensovih, tako je tudi v Mencingerjevih „Pikvikerjih“ vse polno živih ljudi, a v lahkotnem slogu polno krepke, prirodne moči, polno zdravega humorja, polno — originalnosti. In to ohrani temu spisu trajno literarno vrednost!

Mencinger sam dobro ve, da je prvi del njegove „Hoje“ boljši od zadnjega, vendar sodimo, da nikakor tako slab, kakor se izraža o njem sam v privatnem pismu do že večkrat imenovanega gospoda, ko piše: „V ‚hoji‘ sem poskusil ‚pikvikovati‘. Ko sem pa prišel gori na planine, in je Mlekojed začel pripovedovati, kako se mu je godilo

manjšo plačo; toda predloga v tem oziru ne bom stavil, morda stori to kak drug gospod tovariš.

Deželni glavar: Gospod poslanec Povše ima besedo.

Poslanec Povše: Visoki zbor! Po besedah gospoda poročevalca in tiskanem poročilu preostaje mi le par besed.

Moji tovariši so mi naložili, da izgovorim v javni seji, da naša stranka upošteva opravičenost in potrebo uravnave učiteljskih plač, upošteva je zasluge in trudapolno delovanje učiteljskega stanu. S prepričanjem bomo torej glasovali za nasvete finančnega odseka, ki se skoraj popolnoma pokrivajo z nasveti deželnega odbora, glasovali v nadi, da bo, kakor je ekscelenca gospod deželni predsednik omenil, ta požrtvovalnost tudi našla odmev pri učiteljih, ki bodo s toliko večjo vztrajnostjo in vnemo delovali v omiko slovenskega naroda in ljudstva na Kranjskem sploh.

Gospoda moja! Ako se je tu in tam slišalo od nas, da treba tudi upoštevati naše — to mora vsak priznati — revne in težavne finančne razmere, ni to bil nikak izraz, da bi ne bil vsak izmed nas učiteljstvu v polni meri naklonjen in prepričan o potrebi uredbe učiteljskih plač; in očitane, ki bi morda nastalo in katero smo morebiti že večkrat slišali, da nimamo vsi krogi ali zastopniki ljudstva prave vneme za ljudsko šolstvo, gotovo ni opravičeno. Stvar se more najboljše s številkami pojasniti, katere navedem, da opravičim, iz katerih razlogov se ne more v polni meri željam učiteljstva ugoditi, kakor bi mi vsi hoteli in kakor bi bilo deloma tudi opravičeno. Visoka zbornica! L. 1871. je znašala potrebščina za ljudsko šolstvo 98.000 gld., l. 1884. že 184.000 gld., l. 1891. 302.000 gld., l. 1895. 353.000 gld., l. 1896. 368.000 gld., in sedaj bomo s tem, da danes sprejememo povišek za 52.000 gld., kmalu prišli na 450.000 gld., in v teh številkah pa še niso zapopadeni zneski za zgradbe šolskih poslopij, katere seveda napravljajo ogromna bremena raznim šolskim občinam. Te številke torej jasno govoré in kažejo, da tisti, ki so se ozirali na finančno zmožnost dežele, so bili opravičeni tudi na ta moment gledati. Toda sedaj so se vse stranke te visoke zbornice zedinile v tem, da naj se, kolikor mogoče in kolikor moči dežele dopuščajo, ustrezne željam učiteljstva, in mi bomo od naše strani radostno glasovali za vse nastavke, katere predlaga finančni odsek v povišanje in uredbo učiteljskih plač.

na zemlji zunaj Bohinja, je naenkrat vse spodletelo, tako da je moja hoja storila tako žalosten konec kakor sam Mlekojed.* — Tako hudo pa vendar ni! — Bolj se pa strinjamo z njegovimi besedami v istem pismu, ki se glase: „Vendar bom morebiti, če mi Bog zdravje ohrani, še enkrat zapikvikoval. Morebiti se mi posreči bolj ko sedaj.“ — Veseliti mora ta pisateljeva obljuba vse Slovence, in vsak ljubitelj domačega naprednega slovstva gotovo v srcu vošči vzornemu pisatelju, da ga Bog ohrani zdravega in čilega še mnogo let, da nam čim preje izpolni svojo obljubo ter pomnoži slovensko slovstvo zopet z — „zlato knjigo“! . . .

Premec.

V drugem delu IV. zvezka Knezove knjižnice opisuje jako zanimivo in natančno Fr. L. prenos Kopitarjevih smrtnih ostankov v Ljubljano. Tako nam je zajamčen trajen spomin na zasluženost slavljenje našega velikega rojaka.

Deželni glavar: Želi še kdo besede?

Der Herr Abgeordnete Dr. Schaffer hat das Wort.

Abgeordneter Dr. Schaffer: Die Partei, der ich anzugehören die Ehre habe, war seit der Gründung der neuen Volksschule stets eine grosse Freundin derselben. Dies ist nur eine Consequenz dieser Freundschaft für die Schule, dass wir auch Freunde der Lehrerschaft sind; denn nur durch die Wirksamkeit und Thätigkeit der Lehrerschaft gewinnt ja die Schule Leben und Geist und ist es möglich, dass die Schule wirklich das sei, was sie im Interesse der Wohlfart und Entwicklung der Jugend sein soll. Von diesem Gesichtspunkte geleitet werden wir auch für sämtliche Anträge des Finanzausschusses stimmen, obwohl wir nicht verkennen dürfen, dass diese Anträge mit Rücksicht auf die finanziellen Verhältnisse des Landes diesem grosse und dauernde Opfer anferlegen, Opfer, die um so bedeutender sind, als wir alle wissen, dass diese Auslagen nicht stationär sind, sondern eine steigende Tendenz haben, und dass wir infolge der Summen, die wir heute zur Regelung der Lehrergehalte bewilligen, im Laufe von 6, 8, 10 Jahren zu noch bedeutenderen Ziffern kommen werden. Diese Beträge werden sich nicht nur erhöhen mit Rücksicht auf die Vermehrung der Zahl der Schulen, sondern auch steigen mit Rücksicht auf die grossen Summen, die wir gegenüber den bisherigen für Pensionen werden ausgeben müssen.

Wir thun aber Alles das in der Erwartung, dass wir seitens der Lehrerschaft volles Verständnis für das Wohlwollen finden werden, welches das Land durch die heutigen Beschlüsse ihr entgegenbringt. In dieser Erwartung werden wir für das Gesetz stimmen und hoffen, dass es den Lehrern zur Wohlfahrt gereichen werde und infolge dessen auch der Schule und der sie besuchenden Jugend.

Deželni glavar: Gospod poslanec dr. Tavčar ima besedo.

Poslanec dr. Tavčar: Visoka zbornica! Da se ne bo mislilo, da je stranka, katero zastopam jaz in somišljeniki moji v tej visoki zbornici, morda pri današnjem glasovanju s težkim srcem vdeležena, moram naglašati, da tudi naša stranka lahko izjavi, da bo z veseljem glasovala za predloge finančnega odseka.

Naše učiteljstvo, ki je bilo dosedaj morda od te ali one strani nekoliko manj spoštovano, lahko opazi v današnjih nasvetih, da se je mnenje o šolstvu kakor o učiteljstvu našem v tej zbornici bistveno izpremenilo.

Naše učiteljstvo izvaja lahko iz današnjih predlogov, da smo vsi prepričani, da je šolstvo ena največjih in najvažnejših potreb v deželi, in da nam pri šolstvu ni treba žal biti ogromnih žrtev, katere prinaša dežela v ta namen. Jaz bi pri tej priliki tudi naglašal, da, če bi šlo po mojem in mnenju naše stranke, bi se bilo moralo predlagati vsaj tisto, kar je c. kr. deželni šolski svet na prvem mestu predlagal in kar je bilo pravično in bi se končno že še bilo dalo izvesti. Ali ker pa s tem nismo mogli prodreti, bomo z veseljem glasovali tudi za manjše predloge, ki jih nasvetuje finančni odsek. Pri tem pa bi ne hotel vsakega krajcarja obrniti in zdihovati, kako bo dežela troške zmagala. Račun gospoda poslanca Povšeta je nekoliko neumesten na tem polju. V resnici, visoka zbornica, so žrtve, katere je dosedaj dežela prinašala za ljudsko šolo, ogromne, ampak pomisliti se mora, da so te žrtve prišle najmanj učiteljstvu na korist. Šola je draga; ali troški, katere je povzročilo šolstvo, so bili večinoma položeni na oltar slovenskega naroda (Odobrovanje v središču),

prišli so v korist kmetu, in sicer bolj v korist kmetskemu ljudstvu kakor učiteljstvu samemu, ki je doslej bilo borno plačano. Z veseljem in radostjo torej pozdravljam, da se je danes, dasiravno še nismo na vrhuncu, stvar obrnila na boljše in da imamo danes priliko izdatno zboljšati stanje prepotrebne stanú, to je učiteljskega stanú. (Živahno odobravanje na galeriji.) (Dalje prih.)

Katere lastnosti gôji učitelj-vzgojitelj?

(Spisal Jos. Korošec.)

(Dalje.)

Gorečnost pa naj se razširja a) na lastno osebo učiteljevo in na njegovo nadaljnjo izobrazbo. Žal, da se dobe še učitelji, ki mislijo, da so dobili z dekretom ali s usposobljenostnim izpričevalom celega gospoda in dresirajo mehanično otroke po metodi, ki mislijo le sami, da je najboljše. Tako se je delalo, se še in se tudi bo. Nihče ne more zahtevati od učitelja, da bi bil učenjak in v vseh znanostih prav dobro podkovan, vendar pa se sme po pravici terjati od vsakega, da je izurjen v predmetih, ki jih šteje v lastno stroko, da si docela prilasti razne metode in napreduje z duhom časa. V resnici marljiv učitelj bodi sličen neutrudno nabirajoči bučeli, katero kaže tolikokrat otrokom v zgled marljivosti. Poiskal si bode sredstev, da bo učni predmet otrokom prav lahek, prijeten in koristen, da bo otrokom blažil srca. Vrt pa, kjer rasto take cvetke, ki mu dajo takšen med, so gotovo pametno in modro zbrani pripovedni spisi, prijateljsko posvetovanje s tovariši, lastno premišljevanje in izkušnje, kakor tudi pridno občevanje z olikanci. b) Učitelj bodi goreč tudi v šoli! Ako vidijo učenci, da se učitelj sam tudi zanima za učni predmet, da ima veselje do njega, so ukaželjni in pazljivi, nobena beseda jim ne uide brez koristi. Ob gorečnosti učiteljevi se ogrejejo tudi otroci. Drugače pa je, če otroci zapazijo, da učitelju ni veliko do učnega predmeta; ako vidijo, da je učitelj zadovoljen, da je le lep opisni zvezek popisan, ne zmeni se pa nič, kako je spisan; ako vidijo, da učitelj ni nejevoljen, ako ni računski naloga prav izdelana; ako zapazijo, da se pravopisna ali spisna naloga brez popravka dene „ad akta“; ako zapazijo, da je učitelju malo do tega, ali dobro in prav bero, ali pa tudi ne, da le bero, učitelj pa med tem piše in si postavi učenca-korektorja, da pazi, kako se bere itd. — v taki šoli je dosti mazačev, nepazljivcev, zaspancev in lenuhov.

Učna gorečnost učiteljeva pa ne sme biti le v vpitju, trkanju, ropotanju, ne v vihtenju leskovega olja, ali celo v deljenju spominkov pridnosti, ne v preobložbi učnih predmetov, ne v hitrici predavanja itd.; temveč obstoji naj v tem, da se predava resno, vestno, pazljivo, primerno in postavno. Učitelj prihajaj točno v šolo, ne podajšaj brez vzroka nikdar učnega časa, zahtevaj točno naloge, grajaj vsako napako, pohvali dobro delo in pridne učence in ne prizanašaj lenuhu in zaspancu; kaži vedno resnost in brezobzirnost, da polagaš veliko vrednost na naloge in pridnost učencev. Če ravnaš tako, bode v šoli vladala gorečnost do učenja. Da pa ne bode učencev utrudila gorečnost, naj se pridruži še veselost.

Veselost je življenski element otrok. Ali nam ne povedo tega že prijazne oči, smehljajoči obrazki in vse otrokovo vedenje?

Neodpustljiva ostrost učiteljeva je, če ostrašijo njegovi čemerni, zamerljivi pogledi otroke. Njih srca se krčijo v žalostni bolesti, če zapazijo, da se vračajo ljubeznjivim pogledom čemerni pogledi učiteljevi.

Kaj stôri, da ostane otrok bister in vesel? Gotovo prav malo. Priljudna beseda, prijazen pogled, lahen nasmehljaj, zadovoljno pritrjevanje z glavo, pravično priznanje pridnosti naredi učenca v šoli srečnega, zadovoljnega in veselega. (Konec prih.)

O pravopisju v slovenski ljudski šoli.

(Spisal Janko Leban.)

(Dalje.)

Rekel sem, da učitelj narekuj iz čitanke. A zdaj povem še več: Čitanka bodi sredotočje jezikovnega pouka, kot taka pravi evangelij za pravopisje. Morda mislite, da pretiram? Da čujemo, kaj pravi Kehr: Das in den Händen der Kinder befindliche Schul- resp. Lesebuch ist die Grundlage ihrer Orthographie; denn nicht die Grammatiker, sondern die Klassiker sind in Sachen der Sprache die oberste Autorität. „Schreibe das Wort, wie du es im Lesebuche gedruckt siehst“, das ist die Regel, von der wir nicht abweichen dürfen.

Glede te točke mi je pisal g. p. St. Škrabec: „Kar navajate iz Kehrove metodike, to ima nekaj pravega, nekaj nepravega v sebi. V ljudski šoli se gotovo nima učiti kaka višja lingvistika. Po pravici se torej pravi: „Schreibe das Wort, wie du es im Lesebuche gedruckt siehst.“ Ne morem pa pritrčiti stavku: nicht die Grammatiker, sondern die Klassiker sind in Sachen der Sprache die oberste Autorität. Če imamo pri nas kakega klasika, bil bi menda Prešeren, in vendar ne bomo pisali dandanes, kakor je on pisal. Najvišja avtoriteta za šolo je splošna raba dotičnega časa.“

Kdor je torej pričakoval, da bodem n. pr. na dolgo in široko razjašnjeval, katera oblika je boljša: *uspeh* ali *vspeh*; *ljubeznjiv* ali *ljubezniv*; *daljnji* pot ali *daljni* pot; *še*, *uše* ali *vše* et cum gratia ad infinitum: — ta se je motil docela. Nam je najprej treba vzornih čitank, in to ne le glede vsebine, nego tudi glede jezika; potem nam bode šele možno govoriti o kakem resničnem napredku v pravopisju. Ob takih čitankah pa, kakoršne imamo sedaj, ko v njih vse mrgoli „srednješolske modrosti“, a v njih zaman iščeš mnogo beril, ki bi prijala srcu in umu naše mladine; ob čitankah, v katerih vlada nedoslednost v pravopisju, obilica slovniških pogreškov in tema tiskovnih spačkov, kar posebno moti in ovira pouk: — ob takih čitankah moram pač zaklicati z nesmrtnim Dantejem: „Lasciate ogni speranza!“ — v tem pogledu namreč, da se s takimi čitankami ne bode uspešno gojil jezikovni nauk, torej tudi pravopisje ne. Po mojem mnenju bi se morala potruditi učiteljska naša „Zaveza“, da pošlje ministerstvu prošnjo, naj bi se naše čitanke preustrojile ne le glede vsebine, nego tudi jezika.* Res je, da naš pravopis še ni ustanovičen; vendar bi morala vsaj v naših čitankah vladati v tem obziru doslednost. Poslušajte, kaj mi v tem obziru piše sloveči naš pater Stanislav Škrabec: „Doslednost je v pravopisu seveda prva potreba; šolske knjige naj bodo, kar se da, vse v enakem pravopisu, ki naj ne

* Po ljudskih šolah naj se uvede „Drugo berilo in slovnica“, sestavila M. Josin in E. Gangl — ko bode knjiga potrjena. Uredn.